

**“TOKAT’IN YETİŞTİRDİĞİ İLİM VE FİKİR ÖNDERLERİNDEN
ŞEYHÜLİSLAM MOLLA HÜSREV”**

(Panel Tanıtımı)

Mehmet DEMİRTAŞ*

Bir şehri kendisi yapan, ona şehir bilinci katan unsurların başında o şehrin tarihî ve kültürel mirası yer alır. Yılların birikimi olan bu miras, o şehrin bilincini oluşturarak onu geleceğe taşır. Hiç şüphesiz Tokat ilimiz de bu tür bir mirasın unsurlarını bünyesinde önemli miktarda barındıran nadir şehirlerden birisidir. Şehirlerin kurucusu, ihya edicisi, kanaat önderleri ve şehirleri daha ileriye taşıyan ilim, fikir ve gönül erbablarıdır. İşte bu gönül erbablarından birisi de Tokat’ın yetiştirdiği ilim ve fikir önderlerinden Şeyhülislam Molla Hüsrev’dir.

Tokat’ın yetiştirdiği ilim ve fikir önderlerini tanıma kapsamında Gaziosmanpaşa Üniversitesi İlahiyat Fakültesi tarafından dördüncüsü gerçekleştirilen *“Tokat’ın yetiştirdiği ilim ve fikir önderlerinden Şeyhülislam Molla Hüsrev”* konulu panel 13 Mart 2014 tarihinde 26 Haziran Atatürk Kültür Sarayı Konferans Salonu’nda, oturum başkanlığını Gaziosmanpaşa Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi Yrd. Doç. Dr. Mehmet

* Yrd. Doç. Dr., Gaziosmanpaşa Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi,
mehmet.demirtas@gop.edu.tr

Demirtaş'ın yaptığı panele, Çorum Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Ferhat Koca, Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Ali Toksarı, Selçuk Dinî Yüksek İhtisas Merkezi Müdürlüğü Eğitim Görevlisi Hasan Özer katılmışlardır.

Oturum başkanı Yrd. Doç. Dr. Mehmet Demirtaş açılış konuşmasında Molla Hüsrev'le ilgili genel bilgiler paylaştı. Oturum Başkanı konuşmasında: Tanınmış bir Türk fıkıh âlimi olan Molla Hüsrev'in Türkmen (Varsak kabilesi) aslından olup, Sivas ile Tokat arasındaki Kargın köyünde doğum tarihi tam olarak bilinmemekle beraber takriben, 1400'lü yılların başlarında dünyaya gelip, 1480'de de vefat ettiğini ifade etti. Oturum Başkanı, Molla Hüsrev'in, Osmanlı İmparatorluğunun yükselme döneminde II. Murat ve Fatih devrinde yaşamış, eğitim, hukuk ve dini hizmetler alanında müderrislik, kadılık, kazaskerlik ve şeyhülislamlık yapmış; tefsir, fıkıh, fıkıh usulü, Arapça ve mantık gibi çeşitli ilimlerde eserler vermiş olan Osmanlı âlimlerinin büyüklerinden olduğunu belirterek, Molla Hüsrev'in döneminin ilmi tartışmalarında hakemlik yaptığını ayrıca, sadakat ahlakıyla da hepimize örnek olduğunu, varlıklı sayılabilecek kadar zengin olmasına rağmen sade ve mütevazı bir hayat yaşayıp, çok hayırsever bir insan olduğundan bahsederek onun bu topraklarda yaşamış, bütün eğitimini ve ilmi birikimini Anadolu'da tamamlamış, bu toprakların dili, zevki, şiiri, anlayışını hayatına tatbik etmiş, birçok öğrenci yetiştirmiş ve alanında çığır açmış olup, tamamen Anadolu'nun eseri olan bir ilim adamı olduğuna vurgu yapmıştır.

"Osmanlı Şeyhülislamı Molla Hüsrev" konulu konuşmasında Prof. Dr. Ferhat KOCA, Molla Hüsrev'in yaşamış olduğu XV. Asrın, Osmanlı Devleti açısından, devletin hakiki kuruluşunu tamamladığı; ilmî, hukukî ve dinî çeşitli kurumlarının tam anlamıyla yerleşip geliştiği bir dönem olduğuna değindi. Molla Hüsrev'in hayatını detaylı bir şekilde anlatan

hocamız, Molla Hüsrev'in Osmanlı döneminde almış olduğu resmi görevleri tarihsel bir sıralamayla anlatarak, Molla Hüsrev'in birçok önemli eserlerinin mevcut olduğunu ve bu eserlerinden en önemlilerinin *Mir'atü'l-Usûl* ve *Düreru'l-Hukkam'* olduğunu bu iki eserin, kendisinden sonra Osmanlı medreselerinde uzun yıllar ders kitabı olarak okutulduğunu ayrıca *Düreru'l-Hukkam, adlı eserinin* Osmanlılar döneminde şer'i hukuk sahasında hâkimlerin ihtilafları çözerken başvurdukları yarı resmi bir hukuk kaynağı işlevini gördüğünü ifade etti. Ayrıca hocamız, Osmanlı âlimlerinin genel olarak; temel eğitimlerini Osmanlı ülkesinde alıp ihtisasını dışarıda yapanlar, bütünüyle memlekette yetişenler ve başka ülkelerde yetişip mütehassıs olarak dışarıdan Osmanlı'ya gelenler olmak üzere üç gruba ayrıldığını ve Molla Hüsrev'in ise bütün eğitimi ve ilmi birikimini Anadolu'da tamamladığını ve hiç yurt dışına gitmeden kendisini yetiştirdiğinden bahsetti. Diğer taraftan Molla Hüsrev'in ilmi kişiliğinin bizlere örnek olması gerektiğine vurgu yaparak konuşmasını tamamladı.

Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Ali Toksarı ise, "Molla Hüsrev'in Hadis ve Hz. Peygamberin içtihadı hakkındaki bazı görüşleri" adlı konuşmasında Molla Hüsrev'in Hadis Usulü ile alakalı müstakil bir eseri olmadığı gibi hadis kitabının da olmadığını ifade etti. Hocamıza göre Molla Hüsrev, Osmanlı İmparatorluğunun yükselme dönemine rastlayan Fatih devrinde kazaskerlik ve ilmiye sınıfının en üst makamı sayılan şeyhülislamlık görevlerinde bulunduğu için O'nun İslam hukukunun ikinci kaynağı olan Sünnet hakkında bigâne kalmış olması elbette ki düşünülemez. Şeyhülislam'ın sünnet ve hadis hakkındaki görüşlerini "Mirkatu'l-Vusul ila İlmi'l-Usul" adlı fıkıh usulü kitabında açıkladığını ifade ederek, Molla Hüsrev'in hadis ve sünnet tanımına vurgu yapmıştır. Hocamız konuşmasını şöyle devam etmiştir: Hüsrev hadisleri, diğer âlimler gibi,

ravi adedi bakımından mütevatir, meşhur ve ahad olmak üzere üçlü taksime tabi tutmuş, yalan üzerine ittifakını aklın kabul etmeyeceği kadar çoğunluk tarafından rivayet edilen haberleri mütevatir haber olarak kabul etmektedir. Mütevatir olan hadisler ilm-i yakin ifade eder. Böyle olduğu için hem itikadi ve hem de ameli noktalarda delil kabul edilirler. Molla Hüsrev, önceleri ahad haber olup da ikinci ve üçüncü asırda şöhret bulan hadislere meşhur hadis demiştir. Ayrıca hocamız, Hz. Peygamber'in içtihadlarından örnekler vererek Molla Hüsrev'in de Hz. Muhammed (sav)'in içtihadında hata yapabileceğini kabul etmekle birlikte, dünyevi-dini ayırımı yapmaksızın O'nun hata üzere bırakılamayacağı görüşünü benimsediğine vurgu yaptı.

Selçuk Dini Yüksek İhtisas Merkezi Müdürlüğü Eğitim Görevlisi Hasan Özer ise "Hanefi Fakih Molla Hüsrev'in fıkıh usulüne ait bir risalesi" adlı tebliğinde hocamız, üç konuya değindi: 1. Molla Hüsrev'in hoca silsilesi 2. Fatih Sultan Mehmet'e sunduğu "Fıkıh Usulü Risalesi" 3. Büyük tartışmalara sebep olan "Vela Risalesi". Hocamız konuşmasını şu şekilde sürdürmüştür: Molla Hüsrev için zamanın Ebu Hanife'si diye Fatih'in iltifat ettiği büyük Şeyhülislam'ın zamanın ve mekânın ruhuna nüfuz etmesini sağlayan ve klasik eserler vermesini gerçekleştiren en önemli olgulardan biri hoca silsilesidir, yani isnat zinciridir. Hoca silsilesi neyi ifade eder? Onun hoca silsilesindeki âlimlerin keyfiyetine bakarak ilminin sağlamlığını, referanslarının kuvvetliliğini ve güvenilirliğini anlarız. Ali Kuşçu ile beraber medreselerdeki ders programlarını da hazırladığı ifade edilen Molla Hüsrev kalıcı eserlerle beraber, bulunduğu dönemin problemlerini çözen konjonktürel diyebileceğimiz eserler de vermiştir. Müderris Kazasker ve Şeyhülislamlık görevlerinde bulunan Molla Hüsrev, kendi döneminde ortaya çıkan problemlerle ilgilenmiş ve onlara çözüm üretmiştir. Bu bağlamda da "Risale fi'l-Vela" adında bir risale yazmıştır. Vela konusunda Molla Hüsrev'in icthadı sayılan bu

çalışma, büyük bir tartışma zemini oluşturmuştur, diyerek tebliğini sonlandırmıştır.

Oturum başkanı Yrd. Doç. Dr. Mehmet Demirtaş, tüm katılımcı panelistlere teşekkür ederek oturumu bitirdi. Programın sonunda katkılarından dolayı panelistlere Tokat Valisi Mustafa Taşkesen ve Üniversitemiz Rektörü Mustafa Şahin tarafından teşekkür belgesi ve plaket takdim edildi.